

Zaaknummer : 01131076
Ons Kenmerk : ODH1353549
Datum : 7-4-2025

Beschikking

Omgevingswet – Beheer en Schadebestrijding

Onderwerp

Op 20 januari 2025 hebben wij van de provincie Zuid-Holland het verzoek gekregen om een omgevingsvergunning te verlenen aan de Faunabeheereenheid Zuid-Holland voor het uitvoeren van flora- en fauna-activiteiten, zoals opgenomen in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g, van de Omgevingswet. De aanvraag heeft betrekking op het opzettelijk vangen en doden van de zwarte kraai (*Corvus corone*) in het belang van de bescherming van wilde flora en fauna en van de instandhouding van de natuurlijke habitats, meer in het bijzonder de bescherming van boerenlandvogels. De omgevingsvergunning is aangevraagd voor de gebieden binnen de provincie Zuid-Holland die op grond van het Natuurbeheerplan Zuid-Holland 2025 zijn aangewezen als Open grasland en de omgeving daarvan. Voor de uitvoering van de handelingen zijn verschillende middelen nodig. De handelingen die met de aanvraag worden beoogd zijn verboden op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving. Het betreft de volgende bepaling:

- het opzettelijk doden of opzettelijk vangen van de zwarte kraai (*Corvus corone*) op grond van artikel 11.37, eerste lid, aanhef en onder a, van het Besluit activiteiten leefomgeving;

De omgevingsvergunning wordt aangevraagd voor de periode van drie jaar na afgifte van deze omgevingsvergunning.

Besluit

Wij besluiten:

- I. een vergunning in de zin van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g, van de Omgevingswet te verlenen aan de Faunabeheereenheid Zuid-Holland, voor het doden en vangen van de zwarte kraai zoals bedoeld in artikel 11.37, eerste lid, aanhef en onder a, van het Besluit activiteiten leefomgeving;
- II. dat de vergunning geldt voor de gebieden zoals opgenomen in de kaart in appendix 1;
- III. de in het vervolg van dit besluit opgenomen voorschriften te verbinden aan deze vergunning;
- IV. de aanvraag van 20 januari en de daarbij behorende gegevens onderdeel te laten zijn van deze vergunning;
- V. dat deze vergunning jaarlijks geldig is gedurende de periode van 1 december tot en met 30 juni;
- VI. dat deze vergunning geldig is vanaf een dag na bekendmaking van dit besluit voor een periode van twee jaar.

Ondertekening

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
namens dezen,

D.C.G. Ruseler, MSc
Hoofd Toetsing & Vergunningverlening Milieu
van de Omgevingsdienst Haaglanden

Appendix

1. Afbeeldingen van uitgevoerd preventief beheer in Zuid-Holland;
2. Kaart met beheergebieden van de zwarte kraai in Zuid-Holland;
3. Kaart met broedlocaties van de grutto in Zuid-Holland.

Rechtsmiddelen

Voor de mogelijkheid rechtsmiddelen aan te wenden tegen deze beschikking wijzen wij op de desbetreffende tekst in het begeleidende schrijven.

VOORSCHRIFTEN

Voorschriften voor de vergunninghouder

- 1 De Faunabeheereenheid Zuid-Holland verleent voor uitvoering van de vergunning schriftelijk of digitaal toestemming aan de uitvoerders.

Voorschriften voor de uitvoerder

- 2 De uitvoerder van de vergunning dient te voldoen aan de door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland gestelde uitvoeringsregels zoals vermeld op het FBE-toestemmingsformulier.
- 3 De uitvoerder van de vergunning dient de vergunning en (een kopie van) het FBE-toestemmingsformulier waarop de door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland toegekende uitvoeringscode is vermeld te kunnen tonen.

Middelen en methoden

- 4 Ter uitvoering van de in dit besluit opgenomen activiteiten mag gebruik worden gemaakt van onderstaande middelen en methoden:
 - (luchtdruk)geweren;
 - levend vangende vangkooien;
 - honden, niet zijnde lange honden;
 - het vangen of doden met gebruikmaking van lokvogels;
 - het vangen of doden met gebruikmaking van een middel waarmee lokgeluiden kunnen worden gemaakt;
 - het vangen of doden met gebruikmaking van lokvoer;
 - het doden van gewonde zwarte kraaien door cervicale dislocatie.

(Luchtdruk)geweer

- 5 Aan het luchtdrukgeweer worden de volgende eisen gesteld:
 - het kaliber bedraagt minimaal 4,5 mm en maximaal 7,62mm;
 - de mondingsenergie bedraagt minimaal 20 joules.
- 6 Het luchtdrukgeweer mag voorzien zijn van een geluiddemper.
- 7 Het (luchtdruk)geweer mag worden gebruikt vanaf een half uur voor zonsopkomst tot een half uur na zonsondergang.
- 8 Het (luchtdruk)geweer mag worden gebruikt op gronden aangrenzend aan de bebouwingscontour jacht en zo lang deze niet is vastgesteld, op gronden aangrenzend aan de bebouwde kom.
- 9 Het (luchtdruk)geweer mag gebruikt worden binnen de afpalingskring van een eendenkooi. Voor het gebruik van het (luchtdruk)geweer binnen de afpalingskring van een eendenkooi dient de uitvoerder te beschikken over een schriftelijke toestemming van de kooiker van de eendenkooi ter plaatse. In deze toestemming kan de kooiker beperkingen stellen aan het beheer.

Vangkooi

- 10 Vangkooien dienen minimaal eens per etmaal te worden gecontroleerd, al dan niet van afstand met behulp van een verrekijker, camera of sensor. Binnen de vangkooi moeten de gevangen vogels altijd toegang hebben tot schaduw en drinkwater.
- 11 Gevangen vogels, niet zijnde zwarte kraaien, dienen direct te worden losgelaten op de plek waar deze gevangen zijn.

Lokvogels

- 12 Alleen niet-levende lokvogels mogen worden gebruikt, zowel gedode kraaien als kunstmatige nabootsingen van kraaien en andere vogels.

Cervicale dislocatie

- 13 Cervicale dislocatie wordt enkel toegepast:
 - a. voor het doden van in nood verkerende, gewonde zwarte kraaien.
 - b. door personen die aantoonbaar de nodige kennis en vaardigheden bezitten om deze activiteit humaan en doeltreffend te verrichten.
 - c. als er redelijkerwijs geen alternatief middel voorhanden is met minder mogelijke nadelige gevolgen voor het welzijn van het dier.

Aanwijzingen voor gebruik

- Deze omgevingsvergunning geldt alleen voor de soorten en ten aanzien van verboden handelingen die in dit besluit genoemd zijn, voor zover in deze omgevingsvergunning zelf niet anders aangegeven is.
- Op alle van nature in het wild levende planten en dieren en hun leefgebied geldt de specifieke zorgplicht zoals opgenomen in artikel 11.27 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

OVERWEGINGEN

Aanleiding

Op 20 januari 2025 hebben wij van de provincie Zuid-Holland het verzoek tot het verlenen van een omgevingsvergunning ontvangen voor het uitvoeren van flora- en fauna-activiteiten, zoals opgenomen in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g, van de Omgevingswet. De aanvraag heeft betrekking op het opzettelijk vangen en doden van de zwarte kraai (*Corvus corone*) in het belang van de bescherming van wilde flora en fauna en van de instandhouding van de natuurlijke habitats, meer in het bijzonder de bescherming van boerenlandvogels. De omgevingsvergunning is aangevraagd voor de gebieden binnen de provincie Zuid-Holland die zijn aangewezen als Open grasland en de directe omgeving daarvan. De omgevingsvergunning wordt aangevraagd voor de periode van drie jaar na afgifte van deze omgevingsvergunning.

Voorgeschiedenis

Bij besluit van 16 juli 2017 (kenmerk: PZH-2017-606710455) hebben wij het Faunabeheerplan zwarte kraai Zuid-Holland 2017-2023 (hierna: het FBP) goedgekeurd. Op basis van dit FBP was het mogelijk om gebruik te maken van de landelijke vrijstelling. Op basis van deze landelijke vrijstelling was het grondgebruikers in heel Nederland toegestaan om schadeveroorzakende soorten, waaronder de zwarte kraai, te doden, te vangen of te verstoren. Op 19 april 2023, met kenmerk ECLI:NL:RVS:2023:1545, heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak gedaan over de goedkeuring van een faunabeheerplan voor het grondgebied van de provincie Noord-Holland. De Raad van State heeft geoordeeld dat de landelijke vrijstelling onvoldoende is onderbouwd door de minister, ten gevolge kan de landelijke vrijstelling niet voldoen aan de gestelde wettelijke vereisten. Sindsdien is het beheer van de zwarte kraai niet langer mogelijk, ook niet binnen de provincie Zuid-Holland.

Bij de aanvraag zijn de volgende, voor dit besluit relevante, gegevens toegevoegd:

- Aanvraag vergunning beheer en schadebestrijding zwarte kraai, provincie Zuid-Holland, aangeleverd op 20 januari 2025; (ODH1321092)
- Literatuuronderzoek weidevogels, predatie en beheer van kraaiachtigen, Van Bommel FAUNAWERK, projectnummer 024-24, 9 januari 2025; (ODH1321089)
- Meetnet weidevogels Zuid-Holland 2023, Van der Goes en Groot, G&G-rapport 2023-23, 5 april 2024; (ODH1321090)
- Notitie, Aantalsschatting van de broedpopulatie van de Grutto in de provincie Zuid-Holland, Sovon, 1 oktober 2024; (ODH1321088)
- Actieplan boerenlandvogels Zuid-Holland 2019-2027, Provincie Zuid-Holland, februari 2019; (ODH1321087)
- Staat van instandhouding van soorten van de Vogelrichtlijn zonder instandhoudingsdoelen in Natura 2000-gebieden, Sovon, rapportkenmerk: 2022/81, 25 april 2023; (ODH1321091)
- Verslag uitgevoerde werkzaamheden subsidie, GP I, Weidehof Krimpenerwaard, zoals ontvangen op 18 maart 2025; (ODH1336178)
- Verslag uitgevoerde werkzaamheden subsidie, Agrarisch Collectief Krimpenerwaard, zoals ontvangen op 18 maart 2025; (ODH1336181)
- Verslag uitgevoerde werkzaamheden subsidie, GP I en III, Weidehof Krimpenerwaard, zoals ontvangen op 18 maart 2025; (ODH1336179)
- Verslag uitgevoerde werkzaamheden subsidie, GP I en III, Reijm Lekkerkerk VOF, zoals ontvangen op 18 maart 2025. (ODH1336180)

Procedure

Titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 16.64 van de Omgevingswet zijn toegepast op deze aanvraag. Op 7 maart 2025 is overeenkomstig artikel 16.57 van de Omgevingswet kennisgegeven van de aanvraag via www.officiëlebe bekendmakingen.nl.

Beslistermijn

Gelet op artikel 16.64, eerste lid, van de Omgevingswet is de termijn voor de afhandeling van de aanvraag acht weken. Met toepassing van artikel 16.64, tweede lid, van de Omgevingswet hebben wij deze termijn op 11 maart 2025 met zes weken verlengd.

Bevoegd gezag

De activiteit wordt verricht binnen de provincie Zuid-Holland. Gelet op de bepalingen in artikel 5.10, eerste lid, aanhef en onder e, van de Ow, artikel 11.24 van het Bal en artikel 4.6, eerste lid, aanhef en onder e, van het Omgevingsbesluit zijn wij bevoegd gezag voor de beoordeling van de aanvraag.

Inwerkingtreding

Artikel 16.79, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet bepaalt dat een omgevingsvergunning in werking treedt met ingang van de dag na de dag waarop het besluit is bekendgemaakt.

In artikel 16.79, tweede lid, van de Omgevingswet staat dat in afwijking van het eerste lid het bevoegd gezag in de omgevingsvergunning bepaalt dat die in werking treedt met ingang van de dag waarop vier weken zijn verstreken sinds de dag van bekendmaking of terinzagelegging als naar zijn oordeel:

- a. het verrichten van de activiteit die de omgevingsvergunning mogelijk maakt binnen die vier weken kan leiden tot een wijziging van een bestaande toestand die niet kan worden hersteld; en
- b. de regels over het verlenen van de omgevingsvergunning ertoe strekken die bestaande toestand te beschermen.

Artikel 16.79, vierde lid, van de Omgevingswet bepaalt dat als binnen de termijn, bedoeld in het tweede lid, bij de bevoegde rechter een verzoek om voorlopige voorziening is gedaan, treedt de omgevingsvergunning niet in werking voordat op het verzoek is beslist. Belanghebbenden die door de opschorting rechtstreeks in hun belang worden getroffen, kunnen de voorzieningenrechter verzoeken de opschorting op te heffen of te wijzigen.

Ingevolge artikel 16.79, vijfde lid, van de Omgevingswet kan worden afgeweken van het in het in het tweede lid bepaalde, als het eerder in werking treden van een omgevingsvergunning volgens het bevoegd gezag vanwege spoedeisende omstandigheden nodig is en het vierde lid niet van toepassing is.

Omdat er een dier kan worden gedood op grond van deze vergunning, zijn wij van mening dat artikel 16.79, tweede lid, van de Omgevingswet van toepassing is. Dit leidt ertoe dat het besluit pas in werking treedt met ingang van de dag waarop vier weken zijn verstreken sinds de dag van bekendmaking. Echter dan is het broedseizoen reeds aangevangen, de grutto broedt namelijk al vanaf eind maart (bij gunstige omstandigheden), waardoor er in de meest kwetsbare periode van de boerenlandvogels nog geen beheer van de zwarte kraai mogelijk is. Dat resulteert erin dat de legsels van dit voorjaar nog altijd verloren kunnen gaan door predatie. Daarom oordelen wij dat er sprake is van spoedeisende omstandigheden om in afwijking van het tweede lid, conform artikel 16.79, vijfde lid, van de Omgevingswet te mogen bepalen dat deze vergunning in werking treedt met ingang van een dag na bekendmaking van dit besluit en het vierde lid van artikel 16.79 niet van toepassing is.

Toetsingskader en grondslag beschikking

De aanvraag is getoetst aan de Omgevingswet, de Omgevingsregeling, het Omgevingsbesluit, artikel 11.37 van het Besluit activiteiten leefomgeving (hierna: Bal) en artikel 8.74j van het Besluit kwaliteit leefomgeving (hierna: Bkl) en de Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland.

Overtreding verbodsbepalingen

De zwarte kraai is een van nature in Nederland in het wild levend dier van een soort als genoemd in artikel 1 van de Vogelrichtlijn.

Op grond van artikel 11.37, eerste lid, aanhef en onder a van het Bal is het verboden:

- de zwarte kraai opzettelijk te doden of opzettelijk te vangen.

Op grond van artikel 8.74j, eerste lid, van het Bkl wordt een vergunning slechts verleend indien:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- de vergunning nodig is omdat één van de belangen genoemd in 8.74j, eerste lid, aanhef en onder b, van het Bkl aan de orde is; en
- de maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de soort.

Middelen

Op grond van artikel 4.3, eerste lid, aanhef en onder l, van de Ow worden bij algemene maatregel van bestuur regels gesteld over het gebruik en het onder zich hebben van middelen of installaties en het toepassen van methoden om dieren te vangen of te doden.

Ingevolge artikel 8.74p, eerste lid, van het Bkl worden aan een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit als bedoeld in artikel 11.37, eerste lid, van het Bal voorschriften verbonden over de te gebruiken middelen.

Overeenkomstig artikel 11.31, eerste en derde lid, van het Bal kunnen wij vergunningvoorschriften verbinden aan deze vergunning in afwijking van hetgeen is vastgesteld in §11.2.8 van het Bal. Onderstaand geven wij een overzicht van de bepalingen waarvan, bij de uitvoering van de aangevraagde activiteiten, wordt afgeweken. Verderop gaan wij in op het gebruik van de middelen en de methoden en hoe wordt afgeweken van de bepalingen conform de in dit besluit opgenomen voorschriften.

Het betreft de volgende bepalingen:

- artikel 11.72, eerste lid, aanhef en onder e, van het Bal voor wat betreft het verbod om zich buiten gebouwen te bevinden met een vangkooi;
- artikel 11.79, eerste lid, van het Bal voor wat betreft de eisen die worden gesteld aan het gebruik van een geweer ter uitvoering van een omgevingsvergunning:
 - o artikel 11.79, tweede lid, van het Bal voor wat betreft het bepaalde kaliber waaraan een (luchtdruk)geweer dient te voldoen;
 - o artikel 11.79, vijfde lid, van het Bal voor wat betreft de specificaties dat het luchtdrukgeweer is voorzien van bijvoorbeeld een geluiddemper;
- artikel 11.83, eerste lid, aanhef en onder a, b en c, van het Bal, voor wat betreft het verbod dat een geweer wordt gebruikt:
 - o voor zonsopgang en na zonsondergang;
 - o binnen of aangrenzend aan de, in het omgevingsplan, vastgelegde bebouwingscontour jacht;
 - o binnen de afpalingskring van een eendenkooi.

Provinciaal beleid

Het onderhavige besluit ligt geheel in lijn met het vastgestelde soortenbeleid¹ waarin wordt aangegeven dat de provincie waar mogelijk zich inzet om predatie te voorkomen en te beperken in specifieke gebieden ter bescherming van kwetsbare soorten waaronder grondbroedende vogels zoals weidevogels en kustbroedvogels. Daarnaast geeft dit besluit uitwerking aan actiepunten bij het onderwerp predatie zoals genoemd in het Actieplan boerenlandvogels van de provincie Zuid-Holland. Ook wordt hiermee uitvoering gegeven aan de aangenomen motie 1187² “Maatwerk bij weidevogelbescherming” waarin Provinciale Staten aan het college van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland heeft verzocht om per weidevogelgebied passende maatregelen te nemen om predatie in te dammen.

Op 5 maart 2025 heeft Provinciale Staten de motie “Weidevogels doen niet aan politiek”³ (motie nummer 1599) aangenomen. In de motie vraagt Provinciale Staten aan Gedeputeerde Staten: Om alles in het werk te stellen om het broedsucces van weide- en akkervogels nog dit seizoen aanmerkelijk te verhogen en om de vergunningsaanvraag voor beheer van zwarte kraaien ter beperking van de predatie van de kwetsbare boerenlandvogels met prioriteit te behandelen, zodat er nog dit broedseizoen gebruik gemaakt kan worden van deze vergunning. Met dit besluit wordt er ook uitvoering gegeven aan de recent aangenomen motie.

Beoordeling

Aanvraag

De provincie beoogt beheer van de zwarte kraai in de provincie Zuid-Holland mogelijk te maken ter bescherming van de weide- en akkerlandvogels, dit is in lijn met het Actieplan boerenlandvogels. Hierom verzoekt ze om een omgevingsvergunning te verlenen aan de Faunabeheereenheid Zuid-Holland.

Ter uitvoering van dit beheer mogen zwarte kraaien gedood worden doormiddel van het (luchtdruk)geweer en mogen zwarte kraaien gevangen worden met een vangkooi om vervolgens gedood te worden doormiddel van het luchtdrukgeweer.

Toekomst

De vergunning is verzocht voor drie jaar in afwachting van een nieuw, nog op te stellen faunabeheerplan. Vooruitlopend daarop verlenen wij vergunning op basis van diverse onderbouwende stukken, namelijk het literatuuronderzoek door Van Bommel en de geregistreerde predatiegegevens van de provincie Zuid-Holland en de FBE Zuid-Holland. Uit deze onderbouwende stukken is gebleken dat de boerenlandvogels het zwaar hebben in de huidige situatie, hetgeen hieronder verder wordt toegelicht. Derhalve is het noodzakelijk om, actie te ondernemen om predatie te verminderen. In aansluiting op de beleidsregel besluiten wij de omgevingsvergunning te verlenen voor een periode van twee jaar na inwerkingtreding van dit besluit.

Onderstaand beoordelen wij de drie criteria op grond waarvan een vergunning als bedoeld in artikel 8.74j, eerste lid, van het Bkl kan worden verleend.

Belangenonderbouwing

De vergunning is aangevraagd op grond van het belang van ‘de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats’ zoals genoemd in artikel 8.74k, eerste lid, aanhef en onder b, sub 1, van het Bkl. Meer specifiek de bescherming van boerenlandvogels.

Het gaat niet goed met de instandhouding van veel weide- en akkervogelsoorten van het landelijk gebied. De Europese Commissie heeft Nederland door middel van een inbreukprocedure⁴ erop aangesproken dat er te weinig

¹ <https://omgevingsbeleid.zuid-holland.nl/omgevingsprogramma/maatregelen/97c09887-7afe-4792-9aed-33b426cc1c49>

² <https://pzh.notubiz.nl/document/12486778/1>

³ <https://pzh.notubiz.nl/modules/6/Moties%20en%20amendementen/1025236>

⁴ <https://open.overheid.nl/documenten/f1a47c40-d95a-461c-8932-9d44e0fe6b42/file>

wordt gedaan om de weide- en akkervogels in ons land te beschermen. Een goed voorbeeld van één van deze soorten is de grutto, waarvan over de laatste 65 jaar een daling heeft plaatsgevonden van wel 75% van het aantal broedparen. Van veel weide- en akkervogelsoorten is in de afgelopen 25 jaar een afname te zien van 60%. Het is daarom van groot belang om deze populaties waar mogelijk te versterken. Daarvoor is door de provincie Zuid-Holland het Actieplan Boerenlandvogels⁵ opgesteld, met als doel het verbeteren van het leefgebied van de boerenlandvogels (een samenvoeging van weide- en akkervogels). Het doel voor Nederland is om de huidige populatie van zo'n 32.000 – 36.000 niet verder te laten afnemen, maar juist zo snel mogelijk te doen groeien. Voor de provincie Zuid-Holland, die ongeveer 15% van de Nederlandse gruttopopulatie herbergt, betekent dit zo'n 5000 broedparen. Dit zijn aantallen die in de periode 2013-2015 gehaald werden, maar inmiddels is de situatie zorgelijk door een verdere daling van de populatie. Volgens de laatste aantalsschatting van Sovon uit 2024 zijn er in Zuid-Holland ongeveer 3500 broedparen.

Het streven van de provincie Zuid-Holland is om, door middel van uitvoering van het Actieplan Boerenlandvogels, in 2027 minimaal weer de aantallen broedparen van de diverse boerenlandvogels in de provincie te hebben als in de periode 2013-2015. Om dit doel te halen zijn er verschillende subdoelen geformuleerd waaronder: vergroting van geschikt leefgebied, aanpassing van agrarische werkzaamheden en tevens de aanpak van predatoren. Concreet heeft de provincie in de periode 2020-2023 bijna zes miljoen euro geïnvesteerd in maatregelen om deze doelen te behalen. Ruim vier miljoen daarvan in maatregelen ter optimalisatie van het habitat, zoals het verbeteren van de waterhuishouding en het plaatsen van plas-draspompen en daarnaast in maatregelen tegen predatie zoals het verwijderen van houtopslag om gebieden minder aantrekkelijk te maken voor predatoren zoals de zwarte kraai en het plaatsen van vossenrasters. Daarnaast is bijna anderhalf miljoen geïnvesteerd om beschikbare en geschikte gronden te verkrijgen en optimaal in te richten voor boerenlandvogels.

Zoals ook uit het onderzoek door Van Bommel Faunawerk is gebleken staat predatie, ondanks al deze investeringen, het herstel van de populatie van verschillende soorten boerenlandvogels duidelijk nog steeds in de weg staat. Derhalve zijn door de provincie al meerdere verdergaande maatregelen genomen om de predatie op boerenlandvogels tegen te gaan. Hiervoor hebben wij in 2024 ontheffing (met kenmerk: ODH953679) verleend om vossen te doden ter bescherming van de weidevogels. Uit een onderzoek aangehaald door Van Bommel⁶ blijkt dat de combinatie van beheer van zowel de vos als de zwarte kraai effectief is gebleken voor het herstel van de weidevogelpopulatie.

Zwarte kraai als predator

Bovenal blijkt uit de recent verzamelde gegevens uit Dora (het meldsysteem van de Faunabeheereenheid Zuid-Holland) en de Boerenlandvogelmonitor dat de zwarte kraai de meest waargenomen predator is in Zuid-Holland voor zowel de legsels als de kuikens van boerenlandvogels, alsook de meest waargenomen potentiële predator. Daarnaast blijkt uit meerdere onderzoeken genoemd in het literatuuronderzoek door Van Bommel dat de kraai een belangrijke predator is. Uit een onderzoek in Overijssel door Oosterveld & Altenburg (2017), blijkt dat de zwarte kraai verantwoordelijk is voor 10% van de nestpredatie op de gedeelde tweede plaats met de das en achter de vos. Uit andere onderzoeken volgen zelfs nog hogere percentages predatie door kraaiachtigen. Een onderzoek door Bravo e.a. (2020) in Frankrijk vond de hoogste percentages voor legselpredatie bij bodembroeders in agrarisch gebied. Maar liefst 80% van deze predatie was te wijten aan kraaiachtigen, waarvan 60% door de zwarte kraai. Derhalve heeft de provincie besloten dat, om het Actieplan Boerenlandvogels een kans van slagen te geven, de predatie door de zwarte kraai zo spoedig mogelijk verminderd moet worden.

Beheer ter bescherming van boerenlandvogels in open grasland

⁵ <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/natuur-landschap/natuurrijk-zuid/actieplan-boerenlandvogels/>

⁶ Roos, S., J. Smart, D.W. Gibbons & J.D. Wilson 2018. A review of predation as a limiting factor for bird populations in mesopredator-rich landscapes: a case study of the UK. *Biological Reviews* 93(4):1915– 1937. doi.org/10.1111/brv.12426
ODH1353549

De begrenzing van het leefgebied open grasland volgt uit hoofdstuk 4.2.1 van het Natuurbeheerplan Zuid-Holland 2025. In dit Natuurbeheerplan zijn negen doelsoorten aangewezen die in de categorie boerenlandvogels vallen, te weten: de grutto, de scholekster, de kievit, de tureluur, de slobbeend, de veldleeuwerik, de graspieper, de gele kwikstaart en de zomertaling. Open grasland vormt het leefgebied voor deze boerenlandvogels. Deze soorten zijn gebaat bij natte, kruidenrijke en open graslanden. Daarnaast is het van belang dat deze graslanden laat in het voorjaar gemaaid worden om nestverlies en voedseltekort voor de jongen te voorkomen. Vanwege de grote hoeveelheid open grasland is de provincie Zuid-Holland van groot belang voor de populatie weidevogels. Ondanks de predatie en andere druk op de boerenlandvogels, is Zuid-Holland nog steeds één van de provincies met de hoogste weidevogeldichtheden.

Van Bommel concludeert in het onderzoek dat er veel onderzoek gedaan is naar de predatie op boerenlandvogels. Uit deze onderzoeken blijkt dat de zwarte kraai een belangrijke predator is van legsels en kuikens van boerenlandvogels, zelfs toen deze onder de landelijke vrijstelling bestreden mocht worden. Nu de landelijke vrijstelling niet langer te gebruiken is mag aangenomen worden dat de predatiedruk van de zwarte kraai op de boerenlandvogels zal toenemen aangezien de verwachting is dat de aantallen langzaam zullen toenemen en er wellicht tevens een verschuiving zal plaatsvinden waarbij meer zwarte kraaien hun weg terug weten te vinden vanuit het stedelijk gebied naar het landelijke areaal.

Conclusie wettelijk belang

Gelet op het voorgaande zijn wij van oordeel dat het opzettelijk vangen en doden van zwarte kraaien noodzakelijk is in het belang van 'de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats' zoals genoemd in artikel 8.74k, eerste lid, aanhef en onder b, sub 1, van het Bkl.

Geen andere bevredigende oplossing

Zoals in de bovenstaande inleiding reeds beschreven worden verscheidene maatregelen getroffen om predatie te voorkomen of verminderen. Zo worden, waar mogelijk, bomen en struiken verwijderd om 'uitkijkposten' en nestgelegenheden van kraaien te verminderen. Voorbeelden hiervan zijn terug te vinden in de bijgevoegde verslagen van uitgevoerd beheer. Hiermee kan de predatiedruk lokaal soms enigszins verlaagd worden. Echter is het lang niet overal mogelijk of wenselijk om alle houtopslag te verwijderen, bijvoorbeeld gezien de functie ervan als habitat voor andere beschermde soorten, vliegroutes voor vleermuizen of landschappelijke waarden. Een voorbeeld is het verwijderen van een wilg in de Krimpenerwaard, deze is verwijderd aangezien deze gebruikt kan worden door de zwarte kraai als uitkijkpost, echter is het verwijderen van dit soort bomen in het polderlandschap anderzijds ook ongewenst vanuit het oogpunt van biodiversiteit en landschappelijke kwaliteit. Daarnaast wordt, zoals hierboven reeds beschreven, vanuit de provincie Zuid-Holland veel ingezet op de verbetering van het habitat van boerenlandvogels. Dit is echter niet eenvoudig om te realiseren. Het verkrijgen, ontwikkelen en beheren van habitat zal de komende periode in beslag nemen en met name het beheer zal nooit stoppen. Naast alle maatregelen om het habitat te verbeteren is het nodig om boerenlandvogels te beschermen door het beheer van predatoren.

Daarnaast wijst het literatuuronderzoek van Van Bommel op een onderzoek door Knol & Venema (2019)⁷ waaruit volgt dat predatorenbeheer met een systematische en structurele aanpak effectiever en rendabeler is dan het enkel investeren in beheer van het habitat. Hiervoor dient wel te worden voldaan aan een aantal randvoorwaarden:

- *"Minimaal behoud van het areaal extensief grasland met weidevogelbeheer;*
- *Verkleining van de populaties van verschillende predatoren in en ruim rond gebieden met weidevogels;*
- *Het instellen van voldoende ruime predatorarme buffergebieden rond broedgebied van weidevogels;*
- *Landschappelijke maatregelen zoals de inrichting van het landschap en predator-werende rasters;*

⁷ Knol, W. & S. Venema, 2019. Vermindering van predatiedruk bij weidevogels: vier scenario's voor de grutto (*Limosa limosa*). Rapport Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging 2019-01. ODH1353549

- *Samenwerking tussen en inzet van alle grondgebruikers en jachthouders om brongebieden van predatoren te voorkomen;*
- *Inzet van voldoende effectieve middelen dag en nacht om de populaties predatoren te verkleinen.”*

De provincie zet middels het Actieplan Boerenlandvogels en onder andere deze omgevingsvergunning in op deze randvoorwaarden.

Uit het literatuuronderzoek door Van Bommel kan ook geconcludeerd worden dat het beheer met slechts één middel niet effectief genoeg is om de gewenste resultaten te bereiken. Derhalve is naast het afschot het toepassen van vangkooien noodzakelijk. Vangkooien kunnen lokaal een groter effect bereiken aangezien meerdere kraaien tegelijk gevangen kunnen worden. Voor dit doel zijn laddervangkooien of Larsen vangkooien het meest geschikt.

Beheerperiode

De vergunning wordt aangevraagd voor de beheerperiode van 1 december tot en met 30 juni. Zoals blijkt uit de rapportage van Van Bommel is de periode februari en maart, net voor de start van het broedseizoen voor de bodembroeders het meest effectief. Door eerder te starten en het beheer te continueren na de optimale periode (tot en met juni) wordt genoeg tijd geboden aan de uitvoerders om binnen het beheergebied te streven naar een lage stand van de zwarte kraai, waarna het gebied vrijgehouden kan worden.

Gelet op het bovenstaande achten wij voldoende onderbouwd dat een beheerperiode van 1 december tot en met 30 juni noodzakelijk is.

Beheergebied

Het beheer is gericht op het beschermen van kwetsbare grondbroeders, die met name in het habitatype open grasland verblijven. Met deze vergunning wordt het beheer mogelijk in de gebieden, welke van groot belang zijn voor de boerenlandvogels. Het enkel beheren van de zwarte kraai binnen deze gebieden met veel bodembroeders is onvoldoende. Daarom is ervoor gekozen om beheer mogelijk te maken in een zone van maximaal vijf kilometer om de gebieden die aangemerkt worden als Open grasland, zoals weergegeven in appendix 2. Bij de keuze voor het beheergebied met deze bufferzone is tevens aansluiting gezocht bij de beheergebieden van de vos, zoals opgenomen in ons besluit van 5 februari 2024, met kenmerk ODH953679. Hiermee versterken we het beheer in deze regio. Deze gebieden sluiten tevens aan bij de belangrijkste broedgebieden van de grutto, zoals weergegeven in appendix 3. Dit sluit ook aan bij de broedgebieden van andere boerenlandvogels. Kraaien worden, in tegenstelling tot de vos, in mindere mate belemmerd door landschappelijke elementen die voor de vos een obstakel vormen. Desondanks achten wij het optreden tegen de zwarte kraai in een zone van 5 kilometer om de belangrijke weidevogelgebieden als voldoende om deze gebieden zoveel mogelijk vrij te houden van zwarte kraaien. Dit gebied is weergegeven in de kaart in de bijlage bij dit besluit.

De beheergebieden kennen hier en daar een overlap met Natura 2000-gebieden. Daar waar het beheer van zwarte kraaien mogelijk strijdig is met de instandhoudingsdoelstellingen van de desbetreffende Natura 2000-gebieden, zal een aanvullende toetsing of vergunningaanvraag voor een Natura 2000-activiteit moeten plaatsvinden. Dit besluit ziet namelijk niet op het eventueel toestaan van een Natura 2000-activiteit.

Gelet op bovenstaande achten wij dat het oppervlak van het beheergebied voor de zwarte kraai voldoende onderbouwd is.

Conclusie geen andere bevredigende oplossingen

Gelet op het bovenstaande zijn wij van mening dat voldoende aannemelijk is gemaakt dat er redelijkerwijs geen andere bevredigende oplossing is voor het tegengaan van predatie door zwarte kraaien ten behoeve van het herstel

van de populaties van de boerenlandvogels dan het vangen en doden van de zwarte kraai binnen het aangegeven gebied.

Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de zwarte kraai wordt door Sovon⁸ beoordeeld als gunstig. In het onderstaande wordt aangegeven wat het effect van de activiteit is op de staat van instandhouding van de zwarte kraai. Rekening houdend met de verschillende facetten waaruit de staat van instandhouding wordt opgebouwd.

Verspreidingsgebied

Hieronder wordt verstaan de buitengrens van het gebied waar de soort voorkomt. Dit gebied is de afgelopen jaren niet afgenomen, derhalve wordt dit aspect beoordeeld als gunstig. Deze vergunning ziet niet op het verkleinen van dit gebied, derhalve wordt niet verwacht dat deze vergunning effect heeft op de staat van instandhouding van de zwarte kraai.

Leefgebied

Kwaliteit en omvang zijn van belang bij de beoordeling van dit aspect. Hoewel sommige delen van de provincie wellicht minder geschikt worden als gevolg van de diverse maatregelen, blijft er binnen de provincie ruim voldoende leefgebied over voor de zwarte kraai. De zwarte kraai is een zogenoemde cultuurvolger en kan zich goed aanpassen aan het veranderende landschap. Zo is de kraai ook steeds vaker te vinden in het stedelijk gebied. Wij zijn daarmee van oordeel dat de kwaliteit van geschikt leefgebied lokaal wellicht afneemt, maar de totale omvang niet wordt beïnvloed waarmee geen negatief effect wordt verwacht op dit aspect.

Populatie

Dit aspect wordt beoordeeld als gunstig, wat wil zeggen dat er een toenemende of stabiele trend is. De broedpopulatie bedraagt in Zuid-Holland 5.180 – 8.740 broedparen. Binnen Nederland en meer specifiek binnen de provincie Zuid-Holland vertoont de broedpopulatie sinds 1990 en ook in de afgelopen twaalf jaar geen significante veranderingen. Dit terwijl er in een groot deel van deze jaren bestrijding mogelijk was onder de landelijke vrijstelling. In tabel 1 is het aantal geschoten kraaien weergegeven in de provincie Zuid-Holland sinds 2016.

Tabel 1. Het aantal geschoten kraaien in Zuid-Holland (excl. Natura 2000-gebieden) onder de landelijke vrijstelling per jaar. (Bron, jaarverslagen Faunabeheereenheid Zuid-Holland)

Jaar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 (t/m 15 juli)
Aantal geschoten kraaien	10.418	11.715	12.206	12.212	11.921	11.495	9.712	6.668

Toekomst

Bij de beoordeling van dit aspect wordt de verwachting van de afgelopen 12 jaar doorgetrokken naar de toekomst. Aangezien wij geen effecten verwachten op bovenstaande aspecten is de verwachting tevens dat het toekomstperspectief niet verandert en nog altijd als gunstig beoordeeld kan worden. Daarbij is van belang dat het aantal gedode zwarte kraaien in de toekomst waarschijnlijk lager zal liggen, omdat dit niet meer (zoals voorheen onder de landelijke vrijstelling) in de gehele provincie en gedurende het gehele jaar mogelijk is.

Gelet op het bovenstaande zijn wij van mening dat voldoende aannemelijk is gemaakt dat het doden van de zwarte kraai, met inachtneming van de voorschriften uit dit besluit, niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding van de zwarte kraai.

⁸ <https://stats.sovon.nl/stats/soort/15671>
ODH1353549

Middelen en methoden

Ingevolge artikel 8.74p, eerste lid, van het Bkl worden aan een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit als bedoeld in artikel 11.37, eerste lid, van het Bal voorschriften verbonden over de te gebruiken middelen hetgeen wij hebben gedaan middels voorschrift 4.

In onderstaande gaan wij in op het gebruik van de middelen en de methoden en hoe wordt afgeweken van de bepalingen conform de in dit besluit opgenomen voorschriften.

Middelen ten aanzien van het geweer

Geweer

Het kogelgeweer en hagelgeweer worden in het veld gebruikt om zwarte kraaien in het veld te doden. Het kogelgeweer en het hagelgeweer dienen te voldoen aan de vereisten die in artikel 11.79, van het Bal worden gesteld.

Luchtdrukgeweer

Het gebruik van een luchtdrukgeweer bij het doden van de zwarte kraai is zeer geschikt voor korte afstanden en nabij bebouwing, en kan bijvoorbeeld ook op boerenerven worden gebruikt. Een luchtdrukgeweer valt onder de definitie van geweer⁹ en moet daarom ook voldoen aan de vereisten die in artikel 11.79, van het Bal aan een geweer worden gesteld. Een luchtdrukgeweer voldoet per definitie niet aan deze vereisten en derhalve zijn vergunningvoorschriften in afwijking van dit artikel noodzakelijk. Zodoende hebben wij in voorschrift 5 de vereisten opgenomen waar het luchtdrukgeweer aan dient te voldoen.

Benodigde middelen en bestrijding in schemering

Ingevolge artikel 11.79, vijfde lid, van het Bal is het verboden om een (luchtdruk)geweer te voorzien van een geluiddemper. Aangezien een luchtdrukgeweer zonder aanvullende toestemming op grond van de Wet wapens en munitie voorzien mag zijn van een dergelijke geluiddemper, hebben wij in voorschrift 6 vastgelegd dat het luchtdrukgeweer voorzien mag zijn van een geluiddemper.

Het gebruik van het (luchtdruk)geweer tussen zonsondergang en zonsopkomst is verboden op grond van artikel 11.83, eerste lid, aanhef en onder a, van het Bal. Er wordt verzocht om hiervan af te wijken en te mogen optreden van een half uur voor zonsopgang tot een half uur na zonsondergang. De reden hiervoor is dat de zwarte kraai zich in de schemering op weg begeeft van de rustplaats naar de foerageerplek, alwaar ze schade kunnen veroorzaken. Voor de optimale bestrijding dient daarom geacteerd te worden tot een half uur na zonsondergang en vanaf een half uur voor zonsopkomst. Derhalve maken wij in voorschrift 7 mogelijk dat het (luchtdruk)geweer tevens gebruikt kan worden gedurende deze perioden.

Daarnaast is krachtens artikel 11.83, eerste lid, aanhef en onder b, van het Bal bepaald dat het geweer niet gebruikt wordt in percelen aangrenzend aan de, in het omgevingsplan, vastgelegde bebouwingscontour jacht. Aangezien de kraai een cultuurvolger is komt deze vaak voor in en nabij de bebouwde kom en in Zuid-Holland de bebouwde kom regelmatig aansluit op de Open graslanden (zie appendix 1) waar veel boerenlandvogels voorkomen is bestrijding op gronden aangrenzend aan de bebouwingscontour jacht noodzakelijk voor effectief beheer. Derhalve hebben wij in voorschrift 8 opgenomen dat het geweer gebruikt kan worden op percelen die grenzen aan de bebouwingscontour jacht, waar deze nog niet is vastgesteld wordt gewerkt met de grenzen van de bebouwde kom.

Tot slot is het krachtens artikel 11.83, eerste lid, aanhef en onder c, van het Bal niet toegestaan om het (luchtdruk)geweer te gebruiken binnen de afpalingskring van een eendenkooi. Indien een eendenkooi zich bevindt binnen het beheergebied afgebeeld in appendix 2 is het voor de bescherming van de boerenlandvogels in de nabije omgeving noodzakelijk dat ook hier de zwarte kraai kan worden beheerd. Des te meer omdat een eendenkooi vaak samengaat met een hogere begroeiing, welke als uitkijkpost of nestplaats kan dienen voor de zwarte kraai. Derhalve staan wij toe dat, met inachtneming van de voorwaarden in voorschrift 9, het (luchtdruk)geweer gebruikt mag worden binnen de afpalingskring van een eendenkooi.

⁹ Zie de toelichting bij artikel 11.79 van het Bal, St. 2021, 22 (p.290). Zie ook besluit-activiteiten-leefomgeving-ge-integreerde-versie-leek-tot-en-met-stb-2023-357 (1).pdf
ODH1353549

Overige middelen

Vangkooi

Ingevolge artikel 11.72, eerste lid, van het Bal is het verboden om zich buiten gebouwen te begeven met middelen of met materialen waarmee die middelen direct kunnen worden gemaakt, als moet worden aangenomen dat die middelen of materialen zullen worden gebruikt voor het doden of vangen van dieren, waaronder vangkooien (sub e). Voor effectief beheer in het voordeel van de boerenlandvogels is naast het afschot ook het vangen van de kraaien noodzakelijk, zoals hierboven omschreven, derhalve staan wij, in afwijking van bovengenoemd artikel, het gebruik van een vangkooi toe, te weten een laddervangkooi. Hieraan verbinden wij de voorwaarden zoals vastgelegd in voorschrift 10 en 11.

Lokmiddelen

Om zwarte kraaien binnen schootsafstand van een hagelgeweer (circa. 35 meter) te krijgen is de inzet van lokvogels en lokgeluid en eventueel lokvoer noodzakelijk. Door van deze methoden gebruik te maken, kunnen de zwarte kraaien tot op korte afstand worden gelokt zodat een direct dodelijk schot kan worden afgegeven. De werkwijze met deze methoden dient dus ook het belang van dierenwelzijn aangezien zoveel als mogelijk wordt voorkomen dat vogels niet-dodelijk geraakt worden. Daarnaast verhoogt het gebruik van lokmiddelen de effectiviteit van het beheer. Ook om zwarte kraaien in de vangkooi te lokken is het nodig om een kunstmatige lokvogel en/of lokvoer in of bij de kooi te plaatsen. Voor het gebruik van lokmiddelen hebben wij voorschrift 12 opgenomen.

Cervicale dislocatie

Het toepassen van cervicale dislocatie is reeds beperkt door de wetgever, deze beperkingen hebben wij opgenomen in voorschrift 13. Het is niet nodig om verdere beperkingen op te nemen in deze vergunning. Hoewel wij ervan uitgaan dat de schadebestrijders kundig het geweer hanteren, kan er door samenloop van omstandigheden een situatie ontstaan dat een zwarte kraai geschoten is, maar niet direct sterft. Wij menen dat het in het kader van het dierenwelzijn de voorkeur geniet om dit dier dan zo snel en humaan mogelijk uit zijn lijden te verlossen, zoals de wetgever ook bedoeld heeft bij het opnemen van deze methode en de bijbehorende beperkingen.

Samenhangende besluiten

Bij deze beoordeling is uitsluitend gekeken naar flora- en fauna-activiteiten op basis van de aangeleverde informatie. Er kunnen nog andere bepalingen van kracht zijn, op grond waarvan vergunningen, toestemmingen of meldingen benodigd zijn om de gevraagde activiteit te kunnen uitvoeren.

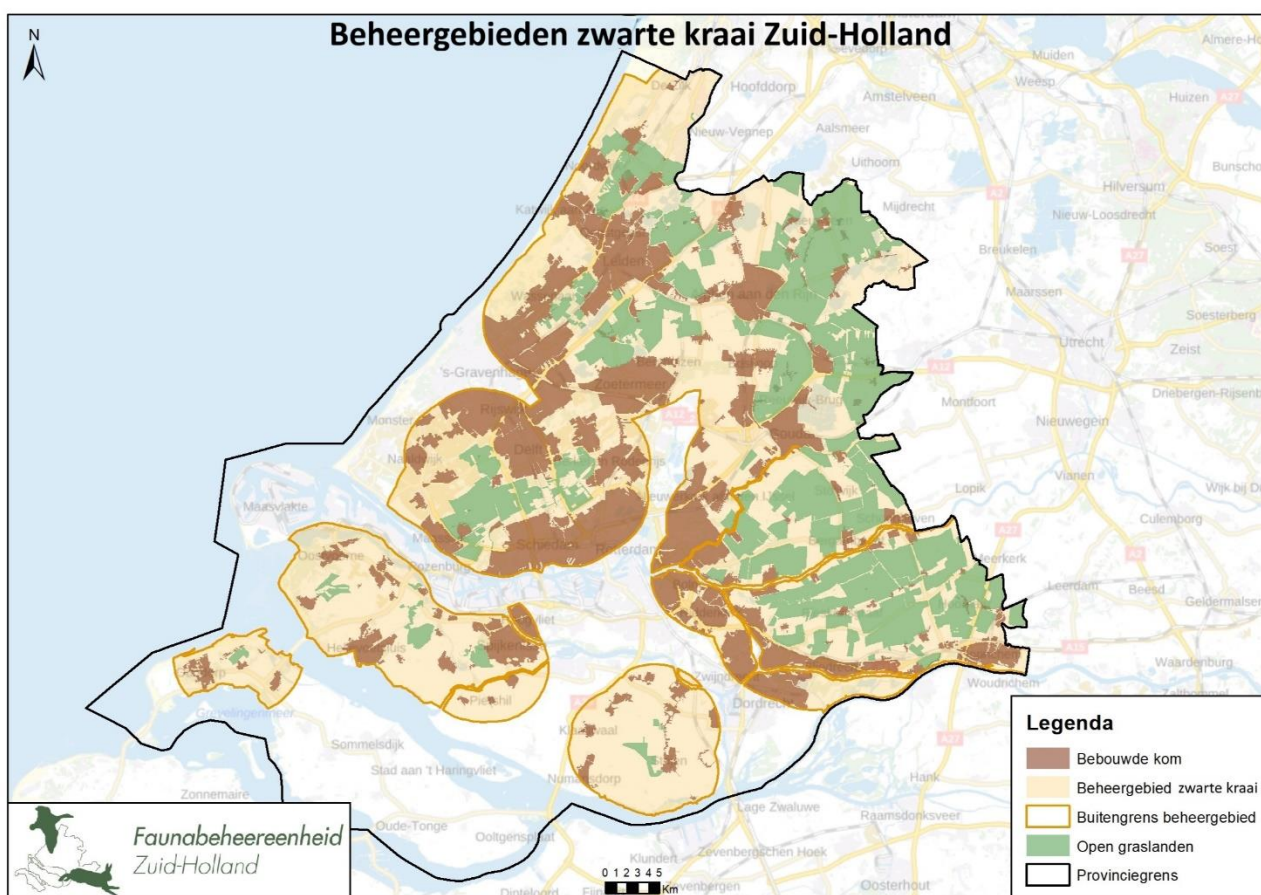
Conclusie

Op grond van het vorenstaande kan de gevraagde omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g, van de Omgevingswet worden verleend.

Appendices

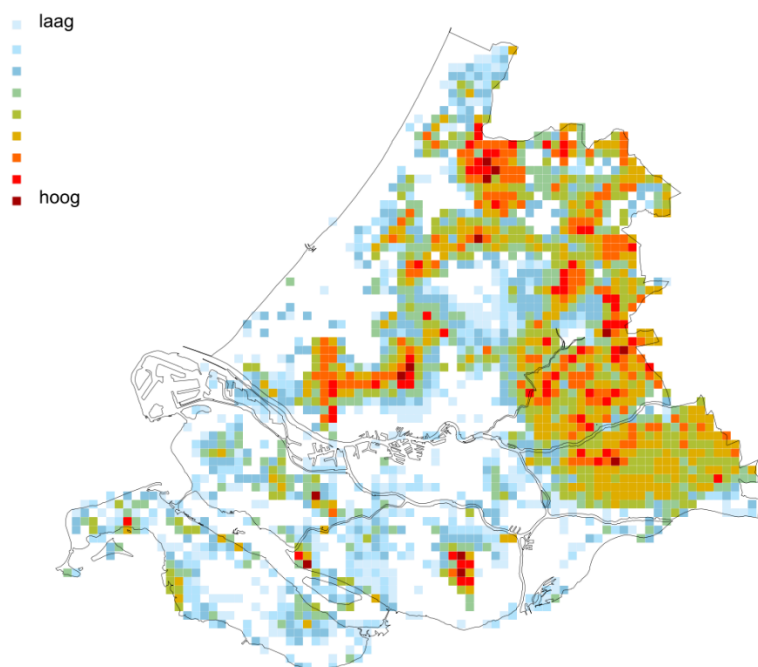
Appendix 1. Foto's van een preventieve ingreep waarbij een boom, welke fungeert als uitkijkpost voor kraaien is verwijderd.

Appendix 2. Kaart van de beheergebieden voor de zwarte kraai in de provincie Zuid-Holland.

Grutto - *Limosa limosa*
Broedvogels
dichtheid
2013-2015

Appendix 3. Kaart van de verspreiding van broedende grutto's in de provincie Zuid-Holland